Пише: Маринко М. Вучинић
четвртак, 02 фебруар 2012 12:40

Сада је спољна цензура лабава, а унутрашња готово да не постоји тако да писцу остаје или брбљање или уздржаност. Слобода да се може све рећи опасна је замена за слободу стварања. Ако филозоф каже да „тоталитаризам елиминише људско лице“, онд а писцу преостаје да трага за тим лицем.
Али пре тога мораће сам да осуди „сваку тежњу за срамотном славом“,
а раскалашном добу супротставити спасоносну стегу, како је то приповедао и св. Августин“. Ове речи је написао 31. децембра 1990.
године у листу
Борба
Мирко Ковач за кога се свакако не може рећи да не зна шта је слобода стварања а самим тим и слобода мишљења.

Очигледно је да је смењивање управника Народне библиотеке Србије и „одбрана“ његовог права на слободу мишљења као писца и јавног делатника отворила поред многих питања наше медијске сцене и суштинско питање границе слободе мишљења и стање духа и грађанских слобода у нашој јавности. Шта је остало од слободе, била је тема о којој се расправљало под окриљем Центра за културу Београда чији су запослени у програмском сектору овог центра себе приказали као својеврсну авангарду у заступању и одбрани слободе мишљења и права људи који обављају јавне функције у установама културе да буду слободни мислиоци иако су вољом пре свега политичких партија дошли на та руководећа места.
Говорило се да је на делу увођење нове варијанте политичке подобности и затварање простора слободе мишљења. Међутим, ако се поставља питање где су границе слободе мишљења (чак и за недодирљиве тзв. државне службенике у култури) онда се не могу примењивати дупли стандарди. Они који припадају нашем бојовничком политичком кругу либерално-демократске оријентације служе се пропагандистичким триковима о праву на апсолутну слободу мишљења иако се у тексту А. Николаидиса отворено позива на насиље, али то је само мало шармантно и натегнуто претеривање које спада у домен остваривања поетске правде. Сви који мисле другачије спадају у заступнике тоталитарне свести и морају бити означени као непријатељи слободе. Јер они који нису у нашем идеолошком табору су ксенофоби, српски националисти, хегемонисти и непоправљиви традиционалисти. Не припадају најбољима, најнекорумпиранијима и најчеститијима који су окупљени пре свега у Форуму писаца како то каже његов неформални портпарол Филип Давид.

Невоља је управо у томе што су ти самопроглашени једини чувари ватре слободе мишљења неспособни и неспремни да изађу из своје у суштини ауторитарне позиције, што су показали и приликом одбране на слободно мишљење државно- приватног

миислиоца Сретена Угричића.

Једна од њихових главних идеја садржана је у тврдњи да је у Србији данас угрожена слобода мишљења и да је на делу повратак деведесетих година и налет разобрученог српског национализма који је и даље највећа опасност за развој добросуседских односа. Чак се говори о сталној хегемонистичкој тежњи Србије да подјарми независну Црну Гору. Тај исти Форум писаца није се никада огласио када су кршена политичка и људска права српског народа у Црној Гори што се могло видети и након последњег пописа. Да ли је ова слободарска и слободумна асоцијација независних писаца реаговала када су највиши државни функционери Црне Горе изрицали најгрубље клевете и нападе на српску државу и српски народ. Али Србија не сме никако да реагује јер је она била и остала најопаснији реметилачки фактор у одржавању стабилности у нашем региону. А када саветник председника Скупштине Црне Горе који је очигледно након редовног радног времена и слободно мислећи писац А. Николаидис написао недвосмислено да треба ликвидирати људе окупљене на прослави двадесете годишњице оснивања Републике Српске, онда је то метафорички језик и заговарање класно-поетске правде за чије тумачење и правилно читање ми нисмо довољно дорасли. Јер Николаидис се послужио неком метафором или парадоксом којим се списатељи често служе. Метафора јесте мало збуњена, али је изгледа ту морала бити.

Књижевна дела се различито тумаче, а метафоре су подложне различитим тумачењима у зависности од аналитичке методологије коју тумач бира,
а то се нарочито односи на пропагандисте из бетонског борбеног комплета.
Још јадније звуче “велеучена“ тумачења да се ради о покушају да се дође до класног освешћивања и спасоносног ослобођења од национализма и то тако што ће се дићи у ваздух учесници прославе који оличавају класно угњетавање. При томе се изричито тврди да никаквог позива на тероризам нема и осуђује се хистерична хајка на директора Народне библиотеке Србије који је потписао апел Форума писаца за поштовање слободе мишљења једног писца који је у исто време по државној линији задужен за ширење слободе. Код нас се иначе одомаћила пракса да је довољно да себе прогласите за писца и тиме се добија отворена лиценца за вређање, клеветање и идеолошко денунцирање, а да се то по потреби и селективно тумачи као слобода стваралаштва и литерарног израза.
А при томе се тврди да је Србија земља у којој је сатрвена слобода мишљења како то кажу активисти који су у служби одбране људских права, тврдећи да данас државни функционери предњаче у затварању интелектуалаца, академика и да тако нешто се није догађало ни за време Милошевића. И овлашна анализа медија који су најгрлатији у одбрани угрожене слободе мисли и слободних мислилаца ће показати да ту нема ни трага од било какве могућности за вођење дијалога или озбиљног сучељавања мишљења. Узмимо само либерално-демократски лист
Данас
који је објављивао само афирмативне текстове о управнику Народне библиотеке (уз

један изузетак текста Наташе Марковић) и само оне људе који подржавају идеолошку харангу Форума писаца.

Главни уредник овог листа је у својој недељној колумни написао: “Сви смо ми у редакцији тих дана били помало Угричићи“. Интересантно је питање када су ти најборбенији пропагандни комплети, пешчаници и остали тзв. либерално демократски медији објављивали у целини текстове који су били предмет њихове најжешће и често приземне политичке и идеолошке хајке. Одговор се да наслутити јер они у ствари сматрају да једини поседују право да одређују ко је слободни мислилац а ко је непријатељ демократије и толеранције. Непрестано се говори о тенденциозно истргнутом цитату из одређеног контекста, али како је онда уопште могуће користити цитате ако се поништи и слобода коришћења (не и злоупотреба) цитата као део слободе литерарног и есејистичког стваралаштва. „Форум окупља људе који сматрају да је писац неко ко је одговоран за поетску истину, писац има потпуну слободу говора, писац не сме бити прогоњен због вербалног деликта, писац може бити глуп, писац не мора бити у праву, али писац не сме да страда због изговорене или написане речи", каже иначе веома толерантна и дијалогу склона чланица ове неформалне асоцијације писаца Биљана Србљановић. Али може ли ексклузивна поетска истина бити универзално покриће за најразорније и најпроизвољније идеје писца јер он има универзално важећи алиби потпуне слободе мишљења и говора који је само изговор да се и најнеодмереније тзв. метафоре, ако их напишу наши идеолошки и поетски саборци, оправдавају и релативизују. Сретен Угричић није „страдао“ због изговорене или написане речи већ збо г подршке како се то олако каже неодмерене генијално-саркастично ироничне метафоре садржане у тексту његовог колеге државног службеника А. Николаидиса.
Позивање на одбрану права на слободу мишљења је само накнадно оправдање за јасно изражену сагласност са суштином есејистичке умотворине А. Николаидиса који се у слободно време бави освешћивањем националистички заблуделих радника тако што ће им препоручити да не само метафорички дигну у ваздух људе окупљене у хали Борик.

Енвер Казаз, чији потпис се посебно вреднује у Форуму писаца, јесте још експлицитније окарактерисао стање људских права и слобода у Србији.
„У Тадићевој Србији која се хвали да се еманципирала од Милошевићевог наслеђа и да се демократизирала писац бива изложен невероватној хајци,
а онда и јавном линчу само због тога што је скупа са колегама потписао изјаву којом подржава туђе право на слободу мишљења.
Осим у Србији јавни линч писца обавља се данас само у још једној држави на свету – Ирану. Случај Николаидис демаскирао је лажну демократичност Тадићеве власти најпре смешним демаршом Црној Гори,
а потом и Угричићевом бесмисленом сменом“.
Форум писаца очигледно дели овакву оцену о стању слобода и демократије у Србије јер и то спада у њихово схватање поетске правде.

Историчар Предраг Марковић је дао најбољи одговор о актуелној „угрожености“ слободе мишљења у Србији. „Они живе у деведесетим у време када су изградили своје егзистенције борећи се против зле државе. Тада је борба против државе била морални чин, али то више није та држава, нити су патријарх Иринеј и Борис Тадић исто што и Слободан Милошевић а Србија је на пољу говора мржње када се упореди са остатком региона другачија.“

И поред великог залагања за слободу и толеранцију када је у питању постојање Републике Српске међу потписницима апела Форума писаца влада општа идеолошка и политичка монолитност. За њих је то „Република Шумска настала на геноциду“ која мора бити укинута јер једино тако се може остварити сан о мултиетничкој Босни и Херцеговини. Ту нема могућности за било какво нијансирање ове „наказне злочиначке творевине“ образоване након удруженог великосрпског злочиначког подухвата и она мора бити збрисана са лица земље што се може наћи и као јасан став у слободоумним метафорама саветника А. Николаидиса.

О томе не пише само он већ и наши домаћи Николаидиси одричу право српском народу на опстанак јер је управо Република Српска једини стварни и функционални залог за остваривање историјских и људских права нашег народа након крвавог грађанског рата у Босни и Херцеговини у коме су и Срби страдали у великом броју. Али то не брине заштитнике слободе мишљења јер српски народ је по њима створио геноцидну творевину и нема права да се на њу ослања и да у њој гради своју будућност. У тексту „Како смо постали терористи“ Саша Ћирић бетонски одсечно каже: „Повод за колумну представља садржај претходног поглавља а права тема његовог текста јесте однос Србије према суседима, Босни и Херцеговини и Црној Гори, однос непостојања легитимитета Републике Српске. Никлаидисова прозивка актера удруженог злочиначког пројекта из Србије и српског национализма као идеологије злочина, разумљиво изазивају отпор код националиста као идеологије злочина, као и код оних који тумачење распада СФРЈ посматрају уз уверење да су све стране једнако чиниле злочине“.

И ово је сасвим јасан израз идеолошке концепције која непрестано тзв. одбрану људских прва и слободе мишљења користи да докаже колективну кривицу српског народа и његову великосрпску хегемонистичку геноцидност. Ова политичко- идеолошка групација избегава да говори о жртвама српског народа, они то чине тек у тешкој изнудици јер то не спада у њихов ексклузивистички и једнострани корпус одбране слободе мишљења. Ипак као и увек најексплицитнија је Светлана Лукић, иначе позната по њеној пословичној толеранцији и поштовању слободе мишљења.

„Јуче смо на оптуженичким клупама због геноцида и злочина против човечности имали сакупљен цвет српског народа и због тога уместо да од срамоте макар на час престанемо да дишемо, ми стварамо хистерију којој се прикључује армија јадног, пониженог, бесловесног света који само чека да се неко, било ко, било због чега пошаље на гиљотину. Уосталом, боље је да се прича о терористичким сарадницима Николаидиса, Угричићу и осталим писцима, него о томе ко је и зашто покренуо причу о атентату на Тадића или о томе зашто је он у Бањалуци ставио преко груди ону крваву ленту“.

Наравно, и у овој прилици није могло да изостане ни политичко саопштење Либерално демократске партије као агилног и отвореног политичког покровитеља главних бораца за људска права и слободу мишљења што и није велико изненађење јер управо ова партија све више заузима и обликује наш културни простор и истрајно осваја важне културне институције стварајући тако погодне услове за спровођење главних одредница њихове анационалне културне политике у којој се разара српски национални идентитет и темељне културне вредности и традиција.

Сретен Угричић је након целокупне ове тираде о одбрани права на слободно мишљење класичан пример колатералне штете у настојањима да се Србија помоћу огољене идеолошке и политикантске манипулације и даље приказује као стигматизована земља у којој је угрожена слобода мишљења јер је остала заробљена у свом ендемском национализму и српском нацизму о коме се све чешће пише у либерално-демократским културним и политичким круговима. Међутим када је у питању случај службеника Сретена Угричића на делу је и стварање својеврсног идеолошко-литерарног канона јер је он проглашен за најбриљантнијег, најталентованијег, најумнијег писца и интелектуалца у Србији. Такве се оцене везују и за десетогодишњу делатност у Народној библиотеци а његове су управничке заслуге дигнуте на највиши европски и светски ниво. Свака критика његовог књижевног дела и библиотечке активности тумачила се као хајка и напад на слободу мишљења.

Весна Пешић каже: „Граница је пређена. Избачен је из службе човек великих квалитета, великих резултата, филозоф, писац, интелектуалац. Човек је радећи свој посао унапредио једну важну националниу институцију до европског и преко европског нивоа. Ако му ово одћутимо и пустимо Бориса Тадића да му прође избацивање из службе једног од најбољих људи које Србија има онда су сви наши животи угрожени. Сретен Угричић не прихвата тај затворени свет. Он је у својим радовима тражио отворени хоризонт интерпретација“.

Да ли се тај отворени хоризонт интерпретације може убројити и недавно излагање

Ненада Димитријевића у Народној библиотеци Србије на скупу о суочавању са прошлошћу када је он изјавио да у Србији може данас некажњено да се позива на убијање људи који нису Срби и да се за то не одговара, оцењујући при томе да је то доминантна политичка култура у нашој земљи. Управник Народне библиотеке Србије није ни речју оспорио овакву квалификацију јер он брани слободу мишљења, али овај пут је јасно да његово нереаговање значи да се он слаже са овако изнетом констатацијом. На овом скупу је и он изнео своју отворену интерпретацију српске кривице у суочавању са прошлошћу. „Овде је реч о одсуству кајања. Кад кажем овде, мислим на Србију. Како је могуће да нисмо опхрвани кајањем. Како је могуће да нас није срамота. Требало би да одавно осећамо како никада себи нећемо опростити и онда молимо за опроштај. Уместо тога, ми се правимо као да је све у реду, уместо тога ми ћутимо. Овде је реч о одсуству савести. Савести и правде. Има ли ишта што нас одликује и диференцира у односу на окружење, на регион. Само једно – пораз. Новонастајуће нације око нас верују да су из ратова током распада СФРЈ изашли као победници. Србија то не верује, али пресудно је да не верује ни у пораз. Србија ни до данас није прихватила пораз. Главна и утемељујућа сила која одлучујуће одређује стање ствари, активности односа институција, писаних и неписаних норми јесте порицање пораза. Наш пораз био је војни, политички, економски, између осталог, али најгори и највећи од свих наших пораза био је и јесте онај морални. Заглављени смо у порицању пораза и одатле ни макац. Једино је то битно. Једино је то живо и безусловно. Све друго може и не мора, али порицање пораза мора остати као централни табу. Актелни поредак није понудио и није успоставио
ништа битно паметније ни цивилизованије од етно-клеро-националистичког капитализма. Имена су сада друга, протокол, декор, етикеција изгледају пристојније и умивеније. Реторика звучи коректно, али и главно и даље не сме бити раскринкано као погрешно. Јер главно је опстало као главно, од балвана на Плитвицама 1991. до балвана на северу Косова ове године“.

И овакви пре свега мање литерарни а више политички и идеолошки ставови спадају вероватно у апсолутну слободу мишљења једног писца који у исто време руководи значајном националном културном установом коју користи, како он каже, за борбу за људска права и признавање пораза Србије у којој нема савести и кајања, а у којој он десет година обавља функцију изузетно значајне националне културне установе.

У неукусној и неодмереној глорификацији његовог деловања у Народној библиотеци Србије назире се очигледан парадокс. Ако ова установа није радила после деценије, како су онда постигнути ти извансеријски резултати. Нарочито је индикативна тврдња да је одстрањивање Угричића било у ствари елиминисање последњег експонента политике Зорана Ђинђића у култури. То је очигледан пример најприземније политикантске злоупотребе и инструментализације и јасно говори о тежњи да се непрестано доказује да овај екслузивни либерално демократски круг Друге Србије наступа као једини баштиник и тумач политичког наслеђа Зорана Ђинђића.

Томе служи позивање Сретена Угричића на његову улогу у издавању сабраних дела убијеног премијера Србије. У јавним реаговањима огласили су се и они који себе пријављују као државне чиновнике и слободне мислиоце а да при томе нико није поднео оставку на своје директорско место као јасан знак конкретне подршке и солидарности са Сретеном Угричићем. При свему томе веома је знаковито да немамо у нашој јавности оцена које долазе из саме Народне библиотеке Србије, да ли је могуће да запослени у овој културној установи немају шта да кажу и да ли и они имају право на слободу мишљења као обични државни чиновници. И сам избор вршиоца дужности директора Народне библиотеке Србије говори до које мере је потцењена изузетно вредна библиотечка струка у којој ради много вредних и успешних поклоника књиге и библиотекарства. Зато нико од људи из библиотечке струке или истакнутих културних прегалаца није могао бити постављен на ову функцију већ је послат чиновник из министарства за социјални рад. То је још један доказ како функционише партијска држава у којој је култура непрестано маргинализована и понижена. У многобројним реаговањима и у текстовима изнета је тврдња смена Сретена Угричића припремана дуго у редовима Демократске странке. То би значило да ова стожерна странка владајуће коалиције има утицај на вођење кадровске или било које политике у области културе, али то је велика заблуда.

Демократска странка дуго времена не води своју политику на основу јасно профилисаних програмских и стратешких опредељења (иако постоје стратегије објављене у књизи припремљеној у Центру ресорних одбора), а вођење кадровске политике је у рукама уских клијентелистичких олигархијских група руковођених само својим економским и политичким интересима.
Не би ни сада реаговали министри из Демократске странке да није у питању политичка иницијатива коју је је из својих политичких разлога покренуо министар полиције служећи се реториком која је примерена почетку изборне кампање и кршећи елементарне принципе правне државе, а не деловању државе у одбрани својих националних интереса. Критичке примедбе на рад управника Народне библиотеке изношене су много пута,
али то није дотицало ни нашу културну јавност
,
а ни државне и стручне институције које треба да оцењују досеге у развоју националне институције каква је Народна
библиотека Србије. Као нека врста
опомене и упозорења треба да нам увек служи подсећање које су личности биле управници Народне
библиотеке Србије у њеном дугом трајању: Ђура Даничић, Јанко Шафарик, Стојан Новаковић, Нићифор Дучић, Милан Ђ. Миличевић, Драгиша Станојевић, Стојан Протић, Љубомир Јовановић, Јован Томић.